

Koppar i byggnader – vad är problemet?

Förord

Att använda rätt material när vi bygger är viktigt, inte minst när vi ska bygga mer hållbart. För att söka kunskap om vad som är bra material ur ett hållbarhetsperspektiv söker konsumenter vägledning i de bestämmelser och råd som myndigheter och frivilliga miljömärkningssystem har formulerat.

Det är myndigheternas uppgift att utfärda de regelverk som konsumenter och andra måste följa. För att kunna ange godkända nationella rikt- och gränsvärden har myndigheterna kunskap om den senaste vetenskapen kring byggmaterials funktioner och påverkan. Medborgarna måste kunna lita på att myndighetens ställningstagande bygger på fakta grundade på vetenskap.

Idag finns det inga myndigheter som har utfärdat förbud mot att använda koppar som byggmaterial. Men trots detta har enskilda organisationer under lång tid bedrivit ett lobbyarbete som har syftat till att införa förbud eller begränsningar av koppar i vattenledningar och som material på tak och fasader. Denna lobbying har delvis varit framgångsrik. Under senare tid har nämligen två miljömärkningssystem, Byggvarubedömningen och Svanen miljömärkning, uppmanat till utfasning av koppar i byggmaterial. Organisationerna gör det utan vetenskaplig grund och deras slutsatser bygger på rena faktafel. Deras ställningstaganden vilseleder marknaden och får den att fatta felaktiga beslut.

Fakta är att koppar är ett livsnödvändigt ämne för oss människor och alla organismer och att vi behöver tillförsel av koppar varje dag. Koppar finns naturligt i jordskorpan och vattendrag, och därför har organismer alltid koppar tillgängligt i omgivningen där de lever. Det är mycket små mängder koppar som löses ut från produkter jämfört med naturliga flöden, så små att de med marginal ligger inom de rekommenderade haltgränserna.

Idag är kopparrör standardmaterial för dricksvatten- och värmesystem i världen. Kopparkomponenter tillverkade enligt europeiska standarder är vetenskapligt testade, med godkända kvalitetscertifikat världen över. Koppartak och fasader är populära bland arkitekter inte minst därför att de är nästan eviga och underhållsfria. Kopparprodukter för byggande i Skandinavien är oftast tillverkade av återvunnen råvara.

När Byggvarubedömningen och Svanen miljömärkning uppmanar den svenska bygg- och fastighetsmarknaden att inte använda koppar som byggmaterial är detta grundat på ensidiga och felaktiga uppgifter. Det är detta vi visar i denna faktasammanställning.

Pia Voutilainen, Scandinavian Copper Development Association

Bakgrund

Byggvarubedömningen har i sina nya livscykelkriterier kategoriserat koppar som ett ämne som ska undvikas. Även Svanen miljömärkning har beslutat att fasa ut kopparrör och koppartak som byggmaterial ur Svanenmärkta hus i de kriterier som börjar gälla under 2017.

Svanen och Byggvarubedömningen förefaller ha hämtat sitt underlag från de rekommendationer om en restriktiv användning av koppar som Stockholms Miljöförvaltning tidigare har haft i sitt Miljöprogram samt från Svenskt Vatten, en branschorganisation för Sveriges VA-verk. Som påvisats genom omfattande studier (ref. copperalliance.se /koppar-i-samhället) grundar sig dessa

rekommendationer på det felaktiga antagandet att koppar redan i minimala halter är skadligt för vårt vatten och vår jord. Organisationens medlemmar säljer slam som en restprodukt från reningsverken. Enligt Stockholm Vatten och Svenskt Vatten försvårar det inslag av koppar som kommer till reningsverken möjligheterna att sälja slammet för spridning på åkermark. Som visas i detta faktablad är deras ställningstagande inte baserat på korrekta fakta.

Kopparrör fasas ut från nya Svanen-märkta hus

Svanen miljömärkning har fattat beslut om att i sina nya kriterier kraftigt reducera installation av kopparrör i Svanen-märkta hus. Det uppger organisationen Svenskt Vatten, som länge drivit på för att nya Svanen-märkta hus ska minska användning av kopparrör och byta till rör av rostfritt stål.

Vad är Svanen och Byggvarubedömningen?

Svanen Miljömärkning är ingen myndighet utan ett företag som finansieras huvudsakligen genom de licensavgifter som företag betalar för att få sina produkter bedömda och godkända med Svanenmärkning. Svanens kriterier för vad som ska godkännas som Svanenmärkning beslutas av en särskild miljömärkningsnämnd där representanter från olika organisationer ingår t ex Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och Svenskt Vatten. Nämndens beslut baserar sig på underlag som den inhämtar bland annat från olika organisationer. Därmed finns en betydande risk för koppling mellan de ställningstagandena som intresseorganisationerna i nämnden intar och det beslutsunderlag som ligger till grund för beslut i miljömärkningsnämnden.

Byggvarubedömningen är en ekonomisk förening som består av Sveriges ledande fastighetsägare och byggherrar och som har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Byggvarubedömningen har utvecklat ett eget system för bedömning där kriterierna förankras i branschen. Att kriterierna förankras bland föreningens medlemmar betyder inte att bedömningen grundas på fakta och vetenskap.

Efter Svenskt vattens utspel

Tidigare i år meddelade Svenskt vatten att

Boverket: Inga planer på att förbjuda kopparrör

kopparrör skulle "fasas ut" vid nybyggnation av Svanenmärkta hus. Det upprör kopparproducenterna, som kallar ägerandet "ren trollning". Boverket har heller inga planer på att följa Svanens exempel.

Det var i mars som branschorganisationen Svenskt vatten gick ut med att Svanen miljömärkning beslutat kraftigt reducera mängden kopparrör i nybyggnationen i sina miljömärkningsregler.

Som grund för beslutet anger Svenskt vatten att den koppar som kommer till landets reningsverk till största delen övervägande del härstammar från fastigheternas kopparrör och att kopparhalten försvårar användning av slammet för spridning på åkermark.

Inga planer hos Boverket

I pressmeddelandet i mars skrev Svenskt vatten att man såg "fram emot att Boverket fasar ut kopparrören i sina byggregler".

Men det tänker myndigheten inte alls göra. Det säger Boverkets expert på området, Bertil Jönsson, till Installationsiffror.se.

EU-regler

Han pekar på att de svenska reglerna härrör från gemensamma EU-regler för material i kontakt med dricksvatten.

-Om installationen uppfyller dricksvattenreglerna är det ingenting som vi kan förbjuda. Det handlar ju om varors fria rörlighet.

Begränsning

Han påpekar också att i plan- och bygglagstiftningen, som Boverket har att förhålla sig till, talas det om "oacceptabel risk för användarnas eller grannarnas hygien och hälsa" som en begränsning för när myndigheten kan agera.

-Vi kan inte skriva om våra byggregler för exempelvis Östersjöns skull. Vi skriver regler för själva byggnaden, inte för vad slammet består av.

Frågan ligger överhuvudtaget inte på ert bord?

-Nej, precis.

ref. installationsiffror.se

Finns det myndighetsförbud mot användningen av koppar?

Sedan den 1 januari 2015 får inte kommuner enligt plan- och bygglagen ställa egna krav på ett byggnadsverks tekniska egenskaper vid planläggning, genomförande av detaljplaner och andra ärenden.

Det finns heller inte någon myndighet i vare sig Sverige eller i EU som har beslutat att införa några begränsningar för koppar som byggnadsmaterial.

Boverket har inga planer på att förbjuda kopparprodukter. Världshälsoorganisationen WHO har godkänt användningen av koppar. Slutsatsen från riskbedömningen som har gjorts för koppars registrering till Reach, som är Europaparlamentets och rådets förordning (EG) om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier, är att det inte finns några risker för människan eller miljön av användning av nuvarande kopparprodukter.

Basta, som är ett vetenskapligt baserat system med syftet att fasa ut särskilt farliga ämnen från bygg- och anläggningsprodukter, fasar inte ut koppar därför att massiv koppar inte har några hälso- eller miljöklassificeringar.

STOCKHOLM Vatten

Vattnets väg | Privatkund | Företagskund | Skolan | Press | Aktuellt | Om oss | Kontakt

Dricksvatten
Avloppsvatten
Restprodukter
Biogas
Slam
Sjö- och vattenvård

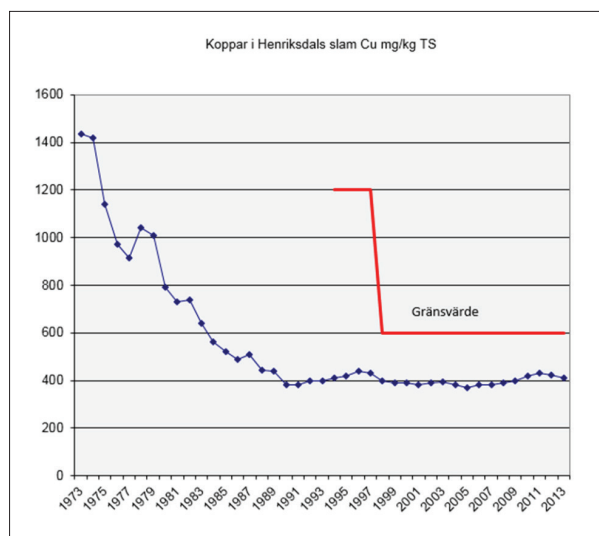
Slam

När avloppsvattnet renas avskiljs material i form av slam från vattnet. Varje år bildas 70 000 ton avvattnat slam vid Stockholm Vattens reningsverk. Slammet innehåller mycket näringsämnen som fosfor och kväve men även oönskade miljöfarliga ämnen. Stockholm Vatten har länge arbetat för att slammet ska vara så rent att det kan komma till användning på olika sätt.

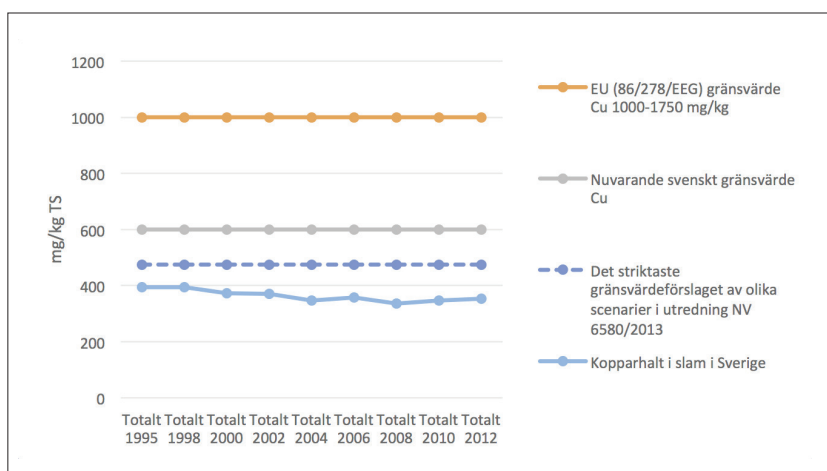
Du kan påverka slammets kvalitet genom att använda miljömärkta produkter.

Krav förbättrar kvaliteten
Allt slam från Stockholm Vattens reningsverk klarar med god marginal lagstiftningens krav för användning på åkermark. För att få så bra kvalitet på slammet som möjligt ställer Stockholm Vatten krav på förbehandling av avloppsvattnet från verksamheter som industrier, biltvättar och tandläkare.

Vad är fakta kring koppar i avloppsslam och vattendrag?

Statistik från Stockholms stad visar att koppar i rötslam, vattendrag och i grundvatten i Stockholmsmiljön har minskat de senaste åren, trots att mängden koppar som används i infrastruktur och bostadsbyggande ökat under samma period.

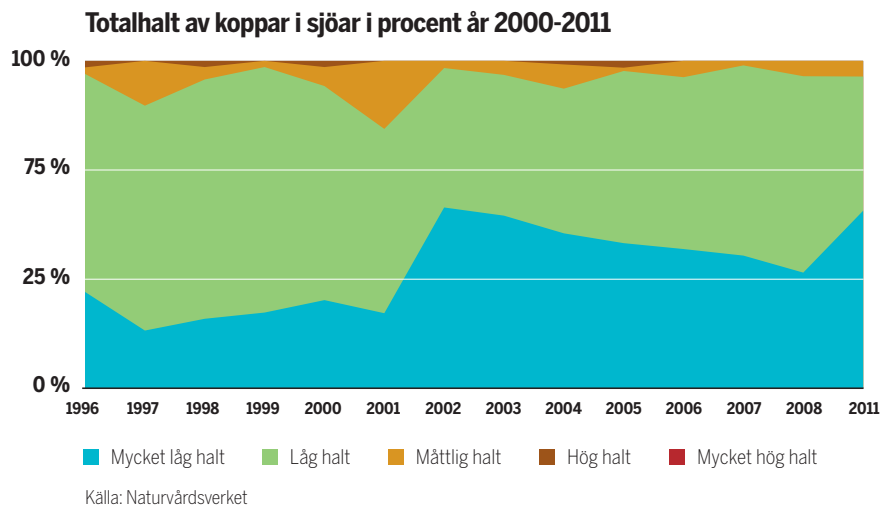
Kopparhalter i slam i förhållande till olika gränsvärden och –förslag

Kopparhalter i svenskt slam 1995-2012 jämförts mot gällande gränsvärden i Sverige och EU (1000 – 1750 mg/kg torrsbstans) samt ett av Naturvårdverkets förslag i rapporten 6580/2013, som är det striktaste scenariot.

Sveriges nuvarande gränsvärde ligger mycket lågt i förhållande till EU och är bland de lägsta nationella gränsvärden i EU. De kopparhalter som uppmäts i avloppsslam ligger under de gränsvärden som är uppsatta av myndigheter i EU och i Sverige och långt under den nivå där vi kan förvänta oss negativa effekter i känsliga jordar.

Koppar liksom andra metaller är en naturlig del av jordskorpan och vår miljö. Metallerna förekommer inte bara i jord och bergarter utan också i vatten och biosfären samt i växter, djur och människor. Regn, snö, is, sol och vind leder till erosion av bergarter och jord. Vind och vatten bär med sig koppar och andra metaller till floder, sjöar och hav där de har sin slutdeponi i sediment för att enligt naturligt kretslopp omvandlas till sedimentmineral.

De mätningar som under en lång följd av år har gjorts av totalhalterna av koppar i svenska sjöar och vattendrag visar med få undantag låga och minskade halter.

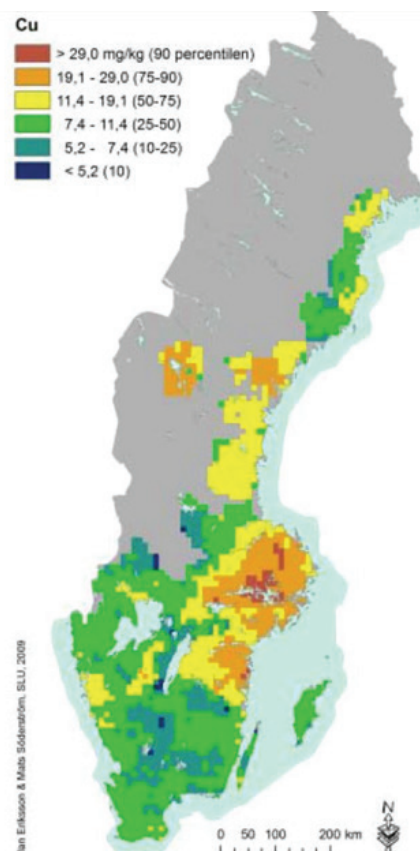

Sedan 2002 använder Boliden rötat avloppsslam, från ett flertal olika kommuner och från reningsverk i Stockholm, i samband med återställningen av gruvområden. Genom att använda rötslam vid efterbehandlingen bidrar Boliden till att återställa delar av den natur som gruvverksamheten påverkar och samtidigt sluta kretsloppet för ett avfall, avloppsslam. Boliden anger slammets höga näringsinnehåll, som ger mycket goda förutsättningar för en långsiktig återetablering av växtlighet, som skäl för att använda slam istället för konstgödsel med morän eller jord.

Kopparhalten i matjord

Stora delar av Sveriges yta, främst i mellersta och södra delarna, bedöms ha kopparbrist i mat- och åkerjorden. Att använda slam för spridning på åkermark som innehåller koppar är positivt för sådana jordar.

I Sverige sprids mer koppar på åkrar i form av konstgödsel än i avloppsslam. Att begränsa användningen av kopparprodukter för att minska kopparhalter i slam kan leda till att andelen koppar i konstgödsel behöver öka.

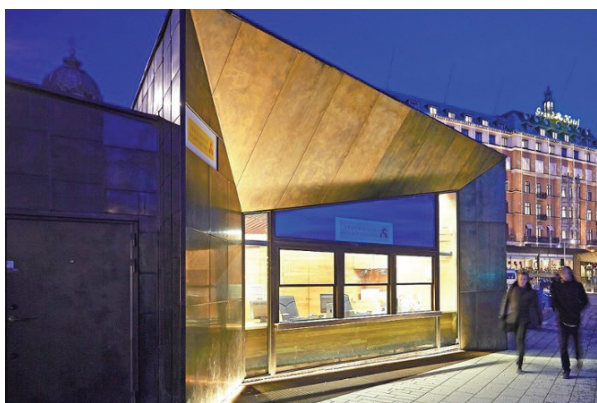

Koppar, en del av kretsloppet

Ur miljö- och hållbarhetssynpunkt är koppar ett oöverträffat material. Koppar är ett helt och hållet återvinningsbart material som är starkt och står emot påverkan. Koppar är dessutom ett estetiskt mycket tilltalande material som är uppskattat som inrednings- och byggmaterial i både moderna och äldre miljöer. Koppar tappas aldrig i kvalitet och kan återvinnas gång på gång.

Stockholm är känt för sina många koppartak.

Färjeterminalen vid Strömkajen i Stockholm.